

PÓSA LAJOS EMLÉKEZETE...

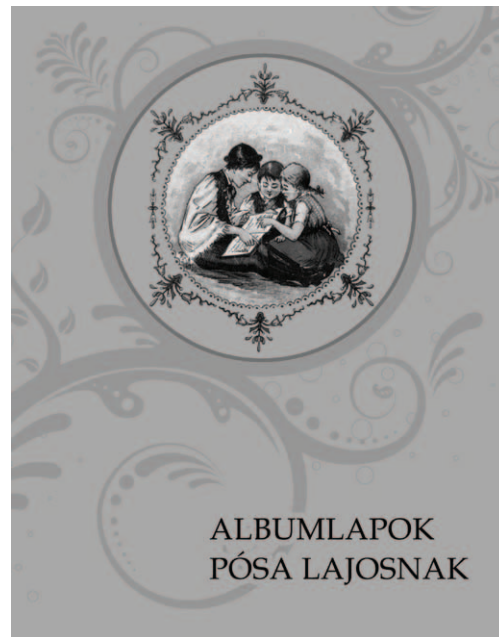

PÓSA LAJOS
Apró történetek
Bp., Siker K., 2014. 88 p.

Ékép kiállítású, könyvészeti szempontból is igényesen tervezett és kivitelezett köteteket jelentett meg a Siker Kiadó Pósa Lajos halálának századik évfordulójára. Az *Apró történetek* a gazdag és sokrétű életmű egy szeletének válogatott darabjait tartalmazza 88 oldalon, Apró Ferenc jól eligazító előszavával, Kun Miklós Jenő szakszerű szerkesztésében, és Gintner Csilla érzékeny, a versek hangulatát újratevő, kiváló illusztrációival.

A kötet egyik része dalszerű ballada, a másik fele dalszerű életkép. Mindkét műfajt jól jellemzi a cím: *Apró történetek*. A ballada Greguss Ágost 1865-ös közkeletű meghatározása szerint: „tragédia dalban elbeszélve”. A balladának cselekménye van, ezért elbeszélés, de általában nem „apró”, rövid történetet mond el, hanem viszonylag hosszút, amelyben gyakran az egész élet benne van. De mindenképpen vala-

A költő az egész cselekményből csak néhány mozzanatot idéz fel, rövid sorokban pattog a történet, ritka a kifejtett párbeszéd is, annál több az elhallgatott, ami tovább fokozza a sűrítettséget. Ez a tömörítő erő, a kihagyásos szerkesztés a legjellemzőbb és egyben a legmodernebb Pósa Lajos verseiben.

Albumlapok Pósa Lajosnak
Bp., Siker K., 2014. 212 p.

A másik, nagyalakú, a régi mesekönyvek hangulatát idéző, fényes lapokra nyomott, 212 oldalas szép könyv az *Albumlapok Pósa Lajosnak*. Kun Miklós Jenő előszavával és kiváló szerkesztésében jelent meg ez a szöveggyűjtemény, amelynek célja az árnyaltabb Pósa-kép kialakítása. Olvasása után örömmel állapíthatjuk meg, hogy a mű teljesíti küldetését. Sokrétűen és több szempontból mutatja be, illusztrálja és értelmezi az életmű összetevőit.

Bizonyítja, hogy a szerző kiemelkedő szerkesztői és publicisztikai munkássága mellett sok szépirodalmi műfajban is maradandót alkotott. A magyar gyermekköltészet megteremtése mellett írt mesét versben és prózában, verset és balladát a felnőtteknek, továbbá számtalan, már életében közkinccsé vált nőtaszöveget is.

milyen sorsfordító eseményt rögzít, tehát a műfaj epikai rokona a novella: az egészet annak egy részletén keresztül ábrázolja. Így lesznek Pósa Lajos költeményei novellaszerű dalok, amelyek az élet sűrített teljességét modellezzik. Verseinek sajátossága abban áll, hogy paradox módon benne nem a történet, a cselekmény az „apró”, hanem a szöveg, ami a „hosszú” cselekményt „röviden” felidézi. Így a kötet versei közül nemcsak a hosszabb, klasszikusan is balladának tekinthető darabok felelnek meg a műfaj szabályainak (*A csendes ház, Fodor Ágnes, Buzogány Sebestyén*), hanem a rövidebbek is, mert azokban is középpontban áll a bűnt – a XIX. században még magától értetődően – követő tragikus bűnhődés motívuma. (*Galambos Lidi, Bocsnát, A rózsza, Boldogság, A menyasszony, Síró kút, Dal a libapásztorlányról, Altató, Vályi Kovács Ferenc*) A bűn és bűnhődés mozzanata tekinthető a ballada legfontosabb műfaji jellemzőjének. Ez különíti el a kötet többi darabjától, a tragikus életképektől, mert noha azokban is van értékpusztulás, de az nem kapcsolódik közvetlenül bűnhöz vagy bűnhődéshez. (*Titkos könny, Egy arckép, A szécsi molnárné, Az aranyoskúti szegény juhász lánya, Az apáca, Az aranyos hintó, „Nincsen idehaza”, Esketés, Kútra járó kislány*).

A XIX. század, ahogyan Dosztojevszkij regényének címe meghatározza, a *Bűn és bűnhődés* korszaka. Ez a témája Flaubert Bovarynéjának, ebben gyötrődik Tolsztoj *Anna Kareninája* és Arany János *Ágnes asszonya* is. A bűn súlya elviselhetetlen, a lélektani bűnhődés gyakori következménye Pósa Lajos tág értelemben vett balladáiban, „apró történeteiben” is az öngyilkosság és az örület. Az ok magánéleti, a korszak alapélménye az esztétizált tragikum: a szerelmi szenvedély taszítja kútba a megessett lányt, a rossz házasságban szenvedőt, bolondokházába a csecsemőgyilkos anyát, vagy szerelmi bosszú miatt ítélik halálra a gyilkossá váló legényt, megcsalt férjet.

Tizenegy évvel Pósa Lajos halála után, 1925-ben írta József Attila *Tiszta szívvel* című versét, amely immár tipikusan XX. századi népköltészeti jegyeket hordozó modern – és szintén nagyon rövid – ballada. Ebben, jellemzően a XX. századra, a fasti tett oka a hiány, a semmi, a nihil. A bűnt itt is bűnhődés követi, de immár nem ez áll a középpontban, hanem a lázadás. A tragédia nem zárul le a bűnös halálával, mert tagadásának mérgező szelleme tovább él, a vers a lázadás apoteózisaként is olvasható. A korábban kikezdetetlen értékek – Isten, haza, család – tagadása azonban közvetett és paradox módon éppen ezek abszolút voltának elfogadását, igenlését jelenti.

Pósa Lajos stílusában, szóhasználatában, verselésében a legkevésbé eredeti, mert itt követi leginkább a Petőfítől tanult népdalszerűséget: az egyszerű természeti képek ütemhangsúlyosan megverselt párhuzamát az élettel. Legfontosabb esztétikai összetevője a balladai homály, így a kötet versei nagy terepet hagynak az olvasói kiegészítéseknek, aki magában újraalkothatja, teljessé teheti az „apró történetet”.

A kötet a pályatársak és a mai kutatók tanulmányaival ábrázolja a szerző életrajzi mozzanatait, kapcsolatát szülőfölddel, a történelmi Magyarországgal és a neves kortársakkal. Többek között Mikszáth Kálmánnal, Bródy Sándorral, Móra Ferencsel és Dankó Pistával. A szövegválogatás és a szöveggondozás igényes: időrendben halad, de ezt megtöri olykor a szembeállítás a mával. Felteszi a legfontosabb kérdéseket: hogyan láthatjuk halála után száz évvel az életművet. Miért és hogyan szorult ki a kánonból, miért így alakult hatástörténete?

A magyar kánonképzés eléggé szűkeklű, ami azzal magyarázható, hogy ezen a területen is a kelleténél jobban érvényesült a mindenkori politika torzító hatalma. Nem hagyta a történelem, hogy az érték szervesen megmutatkozhasson és megmaradhasson. A másikkok, hogy a mindenkori magas irodalom nem eléggé toleráns és megértő a másodikk és a harmadik vonalbeli szerzőkkel, noha azok is fontos szerepet töltenek be a kultúra szerkezetében. Továbbá hajlamos műfajokat és verstípusokat is kirekeszteni a kánonból, pedig azok is a kulturális mező részei, és éppen tömeghatásuk miatt gyakran szélesebb közönséghez is eljutnak, mint az elit művek.

Kiemelkedő a kötet képanyaga, a szerzők arcképe mellett nagyszerűek az Én Újságomból átvett korabeli illusztrációk, a könyv- és kottafotók, és a sok kisdiákot ábrázoló csoportképek. A fényképek fontos üzenetet hordoznak, mert a történelmi pillanat lenyomatai, belőlük a „boldog békeidők” történelmi Magyarországnak – Arad, Szeged, Kalotaszeg – levegője árad. A kötet Hódmezővásárhely önkormányzatának kiemelkedő, továbbá számos hazai és felvidéki magánszemély, kulturális közösség és egyház támogatásával jelent meg. A névsor reményt keltő összefogást jelez, ami bizonyára Pósa Lajosnak is tetszene, hiszen az általa még egészen megélt, de immár szétdarabolt és szétszóródott magyarságot tereli újra egybe a könyv utolsó lapjain, ahol a Felvidék számos települése szerepel Almágytól a szülőfalun, Nemesradnóton és Ottawán, Augsburgon és Rimaszombaton keresztül Los Angeles-ig. Köszönet a szép könyvekért, az önzetlenségért és a figyelemért minden támogatónak és alkotónak!

Simon Ferenc

Pósa Lajos

Fodor Ágnes

Fodor Ágnes jó leány volt,
Legrosszabb lett mégis –
Megharagudt rossz lelkére
A csillagos ég is.

Fodor Ágnes kicsijének
Síró szavát hallja,
Pedig üres az a bölcső,
Mégis csak ringatja.

"Csicsija már! bubuja már!
Gyi, te szárnyas angyal!
Vigy el engem az istenhez
Egy szóra magaddal!

Csicsija már! bubuja már!
Oda a nyulacska.
Aludj, aludj a Tiszában,
Te arany halacska!"

Kocogtatnak az ablakon,
Gyöngé sírás hallik:
"Altass el már, édesanyám!
Alig vagyok, alig!

Rossz egyedül a Tiszában,
Hazajöttem onnan:
Gyere velem, majd elalszom
Ölő karodban!"

Fodor Ágnes bomlott hajjal
Fut a sötét éjbe.
Altatni megy kicsijét a
Tisza fenekére.

Fodor Ágnes! Fodor Ágnes!
Mire is jutottál!
Még a vándor sem állhat meg
Pihenni sírodnál!